

SPOLEČENSKÝ ŽIVOT V HOLOCÉNU

- KOSMOLOGIE - OBRAZOTVORNOST DUHOVÉHO HADA (RAINBOW SERPENT)
- POHŘEBIŠTĚ ROONKA FLAT
- SPOLEČENSKÉ ZMĚNY V 18.-19. STOLETÍ: PŘÍPADOVÁ STUDIE - PRAVÉ NEŠTOVICE
- „VÁLKY O HISTORII“ (HISTORY WARS)
- DATA O ŽIVOTĚ DNEŠNÍCH DOMORODCŮ

DUHOVÝ HAD A KOSMOLOGIE

- Duhoví hadi (Rainbow serpents) – mytologické bytosti, které podle kosmologie severoaustralských domorodců stvořily zemi.
- Tyto bytosti nadále žijí v tůních a manifestují se v přírodě ve formě duhy nebo krystalu.
- Bývali často vyobrazováni složení z částí, což vyjadřovalo jejich tvůrčí (generative) a přetvářející (transformative) schopnosti.

PŘEDNÁŠKA 8 – část kapitoly 1 (str. 12-17) a část kapitoly 13 (str. 256-267) v Hiscock, P. 2008. *Archaeology of Ancient Australia*. London: Routledge.

Nejstarší vyobrazení duhového hada v Arnhemské zemi pochází z časného holocénu.

Byly kresleny v období určeným antropology jako „fáze jam“ protože mnoho maleb z té doby vyobrazuje jamy nebo na ně nepřímo poukazuje.

Jam – základní potravina podobná bramboře.

Starší „dynamické“ malby, které pochází z pozdního pleistocénu také vyobrazují hady, ale nepodobají se duhovým hadům z období časného holocénu.

Kosmologie související s duhovými hady nemusí být stará 10 000 let jako samotný motiv – přisvojení starších vzorců maleb v kombinaci s novými významy podle nové ideologie je ve skalním umění celkem běžný jev.

V pozdější fázi skalního umění (posledních 4000 let) byly malby často malovány v „rentgenovém“ stylu.

POHŘEBIŠTĚ ROONKA FLAT

Roonka Flat je pohřebiště, které bylo využíváno po dobu 10 000 let. Poskytuje záznam nejenom o měnících se pohřebních zvyklostech, ale také o společenských a ekonomických aktivitách v období Holocénu.

Antropolog Graeme Pretty tu v letech 1972-1984 vykopal několik set hrobů čítajících 216 skeletů.

Velká variabilita v pohřebních zvyklostech: těla byla pohřbena na boku s rukama a nohama staženými ke hrudi, v natažené poloze i ve svislé poloze v hlubokých šachtách.

Někteří dospělí byli pohřbeni s kojenci nebo s malými dětmi. Těla tlela v otevřených hrobech. Posmrtné manipulace s těly byly běžné. Tento symbolismus neumíme vysvětlit.

Některá těla byla pohřbena s artefakty, ozdobami, kousky barviva nebo kousky jídla.

- Nejzajímavější součást hrobové výbavy - čelenka s vroubkovanými klokaními řezáky spletená nebo zašitá do dvou vrstev z hrobu č. 108. Sekundárními procesy v hrobě se tato čelenka stmelila s lebkou. Série kostěných špendlíků na hrudi tohoto jedince naznačovala, že byl pohřben oblečen nebo v rubáši.
- Ve stejném hrobě (č. 108) byl skelet kojence, který měl na hrudi lebku ptáka, u nohou barvivo a podél těla ještěří obratle.
- Ve starší fázi 2 jsou pohřbeni jenom muži.
- V mladší fázi 3 jsou pohřbeni muži i ženy, poměr je téměř 1:1.
- Někteří antropologové používají tyto nálezy k rekonstrukcím společenského života:
- Graeme Pretty: rozdíly ve způsobech pohřbívání jsou zapříčiněné rozdíly ve společenském postavení pohřbených jedinců. Kojenci a malé děti jsou oběti, které byly pohřbené s vysoce postavenými jedinci. Změny mezi fázemi 2 a 3 poukazují na restrukturalizaci společenských vztahů a ideologie.
- Harry Lourandos: chronologické změny jsou následkem zvětšujících společenských rozdílů v mladších dobách.

- Donald Pate: komplexnější život v pozdním holocénu způsobený větší tendencí k usedlému způsobu života (sedentism), meziskupinovou konkurencí a pevnějším systémem teritoriálních hranic.
- Existence stratifikovaných sociálních struktur byla testována analýzami chemického složení kostí a patologií. Nic nenapovídá tomu, že mezi jedinci byly rozdíly ve stravě nebo životním stylu.
- Kojenci a malé děti nemusely být oběti, ale mohly umřít v jinou dobu a do hrobu mohly být přidány později (hroby zůstávaly odkryté a těla v nich tlela na vzduchu).

- Je předpoklad, že Roonka Flat je formální pohřebiště, správný?
- Jiné vysvětlení – Littleton & Allen (2007): Roonka Flat a ostatní pohřebiště v jihovýchodní Austrálii (např. Coobool Creek, Kow Swamp, Robinvale, Snaggy Bend, Lake Victoria, Swanport, atd.) nebyly využívány jedinou skupinou, která na tomto místě sídlila dlouhou dobu.
- Lidé byli na Roonka Flat pohřbíváni po dobu 10 000 let – průměrně tu byl pohřben pouze jeden člověk za dvě nebo tři generace. Mezi jednotlivými pohřby mohlo uplynout i několik set let.
- Tito autoři tvrdí, že malé skupiny lovců-sběračů neměli ideologii, která by je připoutávala ke specifickým územím, ale pohybovali se flexibilně v různých částech krajiny.
- Některé z rozdílů mezi pohřby pravděpodobně pocházejí z toho, že tuto lokalitu využívaly různé skupiny, které mohly být motivovány k pohřbívání na tomto místě už i tím, že tam našly staré hroby (echo principle = princip ozvěny).
- Lidé nepřizpůsobovali své chování jenom společenskému a přírodnímu prostředí, ale byli také ovlivněni archeologickým materiálem, který ve svém prostředí našli.

PRAVÉ NEŠTOVICE

- Infekční nemoc způsobena virem *Variola*. Tento druh neštovic (také se používá název černé neštovice) byl po tisíciletí velmi obávaná a velmi nakažlivá nemoc. Přibl. 30-35% nakažených lidí zemřelo.
- Britové zaznamenali epidemii pravých neštovic mezi domorodci v roce 1789 v okolí Sydney. Od Britů se ale nenakazili, protože nikdo z Britů tuto nemoc neměl.
- Pravé neštovice se rozšířili v australských domorodeckých populacích ze severu, kde se lidé nakazili od Makasanů, kteří navštěvovali severní pobřeží přibl. od roku 1720 a z domorodci obchodovali. Fakt, že epidemie dorazila do Sydney krátce po osídlení bělochy, byla náhoda.
- V mnoha částech světa kolonizovaných Evropany tato nemoc neměla žádnou historii takže lidé postrádali imunitu. V Austrálii způsobila šokující počet usmrcení. Odhadem zemřelo v 18. století 80% australských domorodců.

- U severoamerických Indiánů je zaznamenaná úmrtnost 60-98%.
- Virus *Variola* se dostane do těla dýchacími cestami při přímém nebo nepřímém kontaktu s infikovaným člověkem. Příznaky se objeví 1-3 týdny po nakažení – mezitím infikovaní lidé často nakazí ostatní lidi.
  - První příznaky jsou velmi vysoké horečky, potom bolesti svalů, křeče, zvracení a blouznění. Později se utvoří bolestivé vředy, které se potom zvětší a horečka se zvýší. Mnoho lidí v tomto stádiu nemoci podlehne.
  - Lidé, kteří přežijí a nakonec se uzdraví mají často trvalé následky jako je slepota a problémy s dýchacími cestami. V lidech, kteří přežijou se vředy zahojí, ale nechají za sebou výrazné jizvy, které zůstanou až do smrti.
  - Evropští usedlíci a průzkumníci často v 19. století potkávali domorodce s těmito jizvami takže z těchto záznamů víme, že epidemie prošla Austrálií ještě než se tam objevili první Evropané.

- Lidé starší než 45 let a děti mladší než 4 roky této nemoci podléhají častěji než ostatní segmenty populace. I mezi mladými lidmi, kteří přežívají častěji, úmrtnost žen je vyšší než úmrtnost mužů a úmrtnost těhotných žen je vyšší než úmrtnost žen, které těhotné nejsou.
- Epidemie pravých neštovic měla dalekosáhlé následky na společenské a ekonomické aspekty domorodeckých společností a také na jejich kosmologii.
- Tyto rozdíly v úmrtnosti zhoršovaly v domorodých skupinách následky epidemie tím, že vznikly mocenské, statusové a vědomostní nerovnováhy.
- Pravděpodobný sled událostí ve společnosti následujících po epidemii pravých neštovic byl sestaven historikem Dickem Kimberem.
  - Smrt více žen než mužů způsobila nerovnováhu v poměru pohlaví a mnoho mužů zůstalo bez žen. Tím následovaly častější bitvy mezi muži a nájezdy na sousední kmeny.
  - Následně vznikla nová společenská pravidla, která vyžadovala od mužů, kteří ženu měli, půjčování jejich žen ostatním mužům.

- Toto pravidlo bylo zaznamenáno Evropany na konci 19. století, je pravděpodobné, že vzniklo až po epidemii, kdy byl drasticky snížen počet žen.
- Nedostatek žen odstartoval i další politické změny:
  1. Rozšíření černé magie
  2. Rozvoj obchodu s perletí pro mužskou milostnou magii (men's love magic)
  3. Změny v získávání potravy a využívání krajiny
  4. Změny v ideologii

ZÁVĚR: Domorodé společnosti byly výrazně přetvořeny následkem epidemie pravých neštovic, ještě než je zaznamenali Evropané.

- Jiné nemoci jako jsou tuberkulóza, chřipka a pohlavní nemoci (syfilis, kapavka) také způsobili chaos v domorodých společnostech.
- Epidemie domorodou společnost nezničily – existují důkazy, že domorodci se novým podmínkám rychle přizpůsobili.

ZÁKLADNÍ FAKTA O AUSTRALSKÝCH DOMORODCÍCH

- Z původních 250-300 jazyků, které existovaly před příchodem Evropanů, jich zbývá méně než 200, ale pravděpodobně jich přežije jenom 20.
- Většina domorodců dnes mluví domorodou angličtinou (tzv. „Australian Aboriginal English“).
- 517 000 domorodců (2.5% australské populace). Před 10 lety – cca. 280 000 domor.
- Věkový medián je 21 let (celoaustralský věkový medián je 37 let).
- Vážné zdravotní a ekonomické potíže dnešních domorodců, zvláště zdravotní stav, vzdělání, nezaměstnanost, chudoba a kriminalita.

Zdravotní problém	Porovnání s celoaustralskou populací
Oběhový systém	2-10X
Selhání ledvin	2-3X
Nakažlivé nemoci	10-70X
Cukrovka	3-4X
Náhlé úmrtí kojence (SIDS)	2-3X
Mentální nemoci	2-5X
Zrak	2X
Nádory	60% více úmrtí
Dýchací obtíže	3-4X

Války o historii („The History Wars“)

- Název probíhající veřejné diskuze o tom jak interpretovat historii britské kolonizace Austrálie.
- Tři základní postoje:
  1. Konflikty mezi domorodci a kolonizátory nebyly moc časté a úřady měly k domorodcům lidský přístup.
  2. Britové byli imperialisté, kteří domorodce vykořisťovali, špatně s nimi zacházeli a ukradli jim jejich zemi. Konflikty byly časté.
  3. Pravda je zřejmě někde mezi těmito dvěma stanovisky.